

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 กำหนดหลักในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 24 ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง จัดการเรียนรู้โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกสถานการณ์ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงควรให้มีความสอดคล้องและสนองพระราชบัญญัติการศึกษา

ในส่วนของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อมุ่งไปสู่ความเป็นเลิศโดยที่ ‘ความเป็นเลิศ’ ของสถานศึกษาสามารถวัดได้จากเกณฑ์มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน 6 มาตรฐาน และในการทำให้ ‘คุณภาพผู้เรียน’ เกิดความเป็นเลิศสถานศึกษาจำเป็นต้องมีกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา 6 มาตรฐาน รวมทั้งมีการบริหารจัดการกับปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานด้านการสร้างสังคมการเรียนรู้ 1 มาตรฐาน ด้านการจัดการอัตลักษณ์ของสถานศึกษา 1 มาตรฐาน และด้านการส่งเสริมสถาบัน 1 มาตรฐาน

กระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานด้านการจัดการศึกษาเกี่ยวข้องกับครู ผู้บริหาร และสถานศึกษา ซึ่งครูมีบทบาทสำคัญในการทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานด้านการจัดการศึกษา โดยมาตรฐานที่ 7 กำหนดให้ครูปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในวิชาและระดับชั้นที่รับผิดชอบ ซึ่งมีตัวชี้วัด 9 ข้อ ดังนี้ 1) ครูกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่ชัดเจน 2) วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล 3) นำข้อมูลสารสนเทศจากผลการวิเคราะห์มาออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล 4) ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ 5) ประเมินผลที่มุ่งเน้นพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย 6) ให้คำแนะนำคำปรึกษาและแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียนอย่างทั่วถึง 7) พัฒนาการจัดการเรียนรู้ 8) ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 9) จัดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มเวลาและเต็มความสามารถ

จังหวัดสมุทรสงครามได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาจังหวัดสมุทรสงครามโดยกำหนดวิสัยทัศน์ว่า จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคน ชุมชน สังคมสมุทรสงคราม และเกื้อหนุนต่อการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งเน้นคุณธรรม จริยธรรม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมอันดีงาม การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ ดังนี้ 1) ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง 2) เร่งรัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3) เสริมสร้างการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศและท้องถิ่น

โดยผลการดำเนินงานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ประจำปีงบประมาณ 2554 ตามประเด็นยุทธศาสตร์ พบว่ายุทธศาสตร์ด้านพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานมีผลบรรลุเป้าหมายเพียง 25% โดยมีผลการดำเนินงานที่ไม่บรรลุเป้าหมาย จำนวน 6 ประเด็นจากทั้งหมด 8 ประเด็น และมีผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ปีการศึกษา 2552 เทียบกับปีการศึกษา 2553 มีค่าคะแนนลดลงเฉลี่ย -2.11 แต่เมื่อเทียบกับค่าคะแนนเฉลี่ยระดับ สพฐ. สพป. สมุทรสงคราม มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ยกเว้นวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2552 เฉลี่ยสูงกว่าทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ยกเว้นกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2553 อ่านออก ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 96.69 ต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 3.31 เขียนได้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 86.75 ต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 12.67 รวมเฉลี่ยอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็นผ่านเกณฑ์ร้อยละ 87.33 ต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 9.74 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม, 2554, 65)

จากสถานการณ์ที่กล่าวมาข้างชี้ให้เห็นถึงจุดที่ควรพัฒนา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ ด้านการศึกษาของจังหวัดที่กำหนดไว้ ตลอดจนยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาให้อยู่ในระดับที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนให้สูงขึ้นทั้งระบบและทั่วทั้งโรงเรียน เพื่อยกระดับคุณภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีพันธกิจที่สำคัญที่นอกจากการผลิตบัณฑิต สาขาการศึกษาแล้ว ยังมีภารกิจสำคัญประการหนึ่ง คือ การพัฒนาและส่งเสริมวิชาชีพครูและการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนและสังคม จึงมีเจตนารมณ์ที่จะนำศักยภาพและประสบการณ์ที่มีในการปฏิบัติงานตามพันธกิจที่มีเพื่อพัฒนาสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสมุทรสงครามที่มีบริบทของปัญหาดังกล่าวมาแล้ว โดยกำหนดเป็นชุดโครงการที่มีการบูรณาการองค์ความรู้ พัฒนาระบบการบริหารจัดการแก่โรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ประกอบด้วยกระบวนการสำคัญสองกระบวนการ คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนกับกระบวนการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน โดยที่กระบวนการแรกเป็นกระบวนการหลักและกระบวนการหลังเป็นกระบวนการสนับสนุนให้กระบวนการแรกสามารถดำเนินงานไปอย่างได้ผลดี

โดยที่ในปีการศึกษา 2555 มีโรงเรียนที่ต้องการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพ จำนวน 10 โรงเรียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาจึงร่วมกับเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบเจาะจงโดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสมัครใจเป็นโรงเรียนร่วมพัฒนา เพื่อเป็นโรงเรียนต้นแบบ โครงการวิจัยและพัฒนาโรงเรียนต้นแบบจึงมุ่งพัฒนาระบบบริหารจัดการนวัตกรรมในชั้น

เรียนด้วยการจัดโครงการพัฒนานวัตกรรมในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาการจัดการคุณภาพ โดยใช้หลักการสำคัญ 3 ประการ คือ การปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อออกแบบกระบวนการจัดการนวัตกรรมในชั้นเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นเลิศ
2. เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของกระบวนการที่ออกแบบใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่กำหนดเป็นกลุ่มเป้าหมายการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ สถานศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์การพิจารณา คือ เป็นสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาขนาดเล็กถึงขนาดกลางของจังหวัดสมุทรสงคราม และผู้บริหารมีความสมัครใจร่วมพัฒนาเพื่อเป็นโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 10 โรงเรียน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนานวัตกรรมจัดการนวัตกรรมในชั้นเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยการจัดการคุณภาพ โดยการจัดการนวัตกรรมในชั้นเรียน ประกอบด้วย 1 กระบวนการหลัก คือ กระบวนการจัดการนวัตกรรมในชั้นเรียน 5 กระบวนการย่อย คือ 1) กระบวนการสำรวจทฤษฎีและคัดเลือกนวัตกรรมที่นำมาใช้ในการพัฒนา 2) การสร้างนวัตกรรมและวิธีวัด 3) การตรวจสอบและประเมินคุณภาพของนวัตกรรม 4) การสรุปผลการสร้างนวัตกรรม และ 5) การจัดทำรายงานผลการพัฒนานวัตกรรม

3. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาดำเนินการ มกราคม – กันยายน 2555

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้กระบวนการ ขั้นตอน กิจกรรม และดัชนีวัดคุณภาพของกระบวนการจัดการนวัตกรรมในชั้นเรียน
2. ได้คู่มือกระบวนการจัดการนวัตกรรมในชั้นเรียนที่สถานศึกษาอื่นสามารถนำไปปฏิบัติได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ และมีคุณสมบัติเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานที่ 1 – 6

การออกแบบกระบวนการใหม่ หมายถึง การจัดทำขั้นตอนการจัดการโครงการพัฒนาคุณลักษณะขึ้นมาใหม่จากวิธีปฏิบัติที่ทำอยู่เดิมผนวกกับแนวคิดเชิงทฤษฎี โดยศึกษา วิเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน หาเสียงสะท้อนกระบวนการ ออกแบบกระบวนการ และประเมินความเหมาะสมของกระบวนการ

กระบวนการจัดการนวัตกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน หมายถึง ขั้นตอนการบริหารจัดการ เพื่อให้ครูจัดการนวัตกรรมการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในมาตรฐานที่ 7

คุณลักษณะ หมายถึง คุณสมบัติ ด้านความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และพฤติกรรมของผู้เรียนให้ เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ตามเกณฑ์มาตรฐานที่ 1 – 6

ตัวบ่งชี้ หมายถึง ตัวชี้วัดคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มาตรฐานที่ 7 ตัวบ่งชี้ 7.5 – 7.6

คู่มือกระบวนการจัดการนวัตกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน หมายถึง เอกสารที่อธิบายกระบวนการจัดการนวัตกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ประกอบด้วย ชื่อกระบวนการ วัตถุประสงค์ ขอบเขต คำจำกัดความ หน้าที่ ความรับผิดชอบ ขั้นตอนการจัดการนวัตกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน และเอกสารแนบ

การตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ หมายถึง การหาระดับคะแนนของความสามารถในการนำไปปฏิบัติได้จริงของวิธีการเพื่อเป็นวิธีการปฏิบัติสำหรับการจัดการนวัตกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน